

Oponentský posudek doktorské disertační práce

PaedDr. Lenka Pospíšilová (školící pracoviště: Dětská psychiatrická klinika UK 2.LF a FN Motol, Praha) :

Klinický obraz vývojové dysfázie v konceptu neurovývojových poruch

Předkládaná doktorská disertační práce obsahuje celkem 174 stran, včetně literatury. Text obsahuje 4 obrázky, 5 grafů a 14 tabulek. Je přehledně rozčleněn do 6 kapitol, z nichž 5 obsahuje teoretickou část tématu a 6. kapitola se věnuje výzkumné části práce. Nečíslovaný seznam odkazů obsahuje celkem 337 položek. Literatura je adekvátní rozsahu práce, obsahuje jak zahraniční, tak i české práce k uvedenému tématu, včetně recentních citací z posledních let.

Téma předkládané práce „Klinický obraz vývojové dysfázie v konceptu neurovývojových poruch“ stojí na pomezí dětské a dorostové psychiatrie a neurologie a vyžaduje mezioborovou spolupráci. Autorka se ve své práci zabývá nejen vývojovou dysfázií, ale též poruchou autistického spektra. Obě tyto poruchy se mohou v oblasti vývoje jazyka překrývat, pro správnou diagnostiku vývojové dysfázie i poruchy autistického spektra je nutné porozumění vztahům těchto poruch v oblasti vývoje řeči, jazyka i celkové komunikace.

Vývojová dysfázie se netýká jen vývoje jazyka a tedy i celkové komunikace, ale odráží se ve vývoji jak kognitivních funkcí, tak i ve vývoji sociálním a emočním, zasahuje tedy do celkového vývoje osobnosti dítěte. Výskyt poruch autistického spektra v posledních letech narůstá a nové poznatky jsou důležité pro pochopení etiopatogeneze poruchy. Rozlišení specifík těchto dvou poruch ve vývoji jazyka je důležité pro včasnou diagnostiku i terapeutickou intervenci.

Teoretická část je členěna logicky, je zaměřena na současné poznatky o vývojové dysfázii a poruchách autistického spektra. V první kapitole se PaedDr. Pospíšilová zabývá vysvětlením pojmů a souvislostí řeči, jazyka a komunikace ve fyziologii i patologii. Ve druhé kapitole rozebírá teoretické poznatky o neurovývojových poruchách a jejich klasifikaci. Ve třetí kapitole se autorka věnuje specificky vývojové dysfázii a jejím důsledkům ve vývoji jednotlivých psychických funkcí, jako je mentalizace, intelekt a paměť, dále epidemiologii, etiopatogeneze a klinickému obrazu. Zajímavý je rozbor vzájemného ovlivnění vývojové dysfázie a některých pedopsychiatrických diagnóz. Čtvrtá kapitola je věnována poruchám autistického spektra s určitým zaměřením na vývoj řeči, jazyka a komunikace. Pátá kapitola se zabývá vztahem vývojové dysfázie a poruch autistického spektra, včetně rozdílů a podobností.

Ve výzkumné části práce provedla PaedDr. Pospíšilová srovnání tří skupin dětí, 36 dětí s vývojovou dysfázií, 37 dětí s PAS a 34 dětí ze skupiny zdravých kontrol. Celkem tedy soubor zahrnoval 107 dětí. Základem práce bylo vyšetření klinickým logopedem a srovnání výše uvedených skupin z hlediska deficitů v oblasti řeči, jazyka a komunikace.

Ve vyšetření řeči (artikulace) byly zjištěny signifikantní rozdíly mezi dětmi s vývojovou dysfázií a zdravými kontrolami ve třech posuzovaných nálezech, při porovnání dysfatických a autistů se ukázal jeden rozdíl. Posouzení jazyka přinesly signifikantní rozdíly mezi dětmi s vývojovou dysfázií a zdravými kontrolami, skupinu dětí rozdělilo na dvě skupiny, větší s narušeným jazykem a menší s intaktním jazykem. Vyšetření komunikace přineslo nález rozdílů mezi dvěma sledovanými poruchami a téměř žádný mezi dětmi s vývojovou dysfázií a zdravými kontrolami.

Ve svých závěrech autorka uvádí výsledky testování stanovených hypotéz, shrnuje, že u dysfatických dětí oproti zdravým byl zjištěn významně vyšší výskyt poruch artikulace, dysfatické děti mají oproti zdravým výrazně horší

jazykové skóre, v komunikaci se však tyto skupiny podstatně neliší. Při srovnání dětí s dysfázií a s poruchou autistického spektra byl zjištěn významný rozdíl ve vyšším výskytu závažné poruchy artikulace u dysfatiků, Ve srovnání jazyka byl zjištěn rozdíl v nálezů dvou podskupin u dětí s PAS, jedné s jazykovým postižením, druhé bez tohoto postižení. Byl též zjištěn signifikantní rozdíl v oblasti komunikace.

Autorka ve výzkumné části disertace splnila cíle, které si vytkla. Řešené téma je aktuální, a může přispět k lepšímu pochopení jak vývojové dysfázie, tak i poruch autistického spektra v oblasti vývoje řeči, jazyka i komunikace. Metodika i formální zpracování disertační práce je kvalitní.

Dotazy k disertaci:

Mohlo by mít význam zařazení obligátního vyšetření klinickým logopedem při komplexním vyšetření dětí s podezřením na poruchu autistického spektra?

Je možné praktické využití získaných poznatků v klinické praxi, při diagnostice a terapii vývojové dysfázie a poruch autistického spektra?

Práce splňuje požadavky kladené na doktorské disertační práce v oboru lékařské psychologie a psychopatologie a PaedDr. Pospíšilová prokázala požadovanou schopnost samostatné vědecké práce. Doporučuji proto předloženou disertační práci k obhajobě v předložené podobě. Na základě úspěšné obhajoby doporučuji udělit PaedDr. Pospíšilové akademický titul doktora (Ph.D.) podle §47 Zákona o vysokých školách č. 111/1998 Sb.

V Praze, 4.1.2022

MUDr. Jiří Koutek, Ph.D.